

בא

— יו"ד שבט —

חמץ (וכי"ב) וואס אויך וועגן דעם לערנט מען בפרשתינו.¹

ב. לכאורה דארף מען פארשטיין וויבאלד די „צוקערקעס“ זיינען ביי אים (כ"ק אדמור"ר מוהרש"ב נ"ע) געווען אזוי טייער אז ער האט זיי נישט געוואלט אויפגעסן — און זיי זיינען דאך טאקע געווען א דבר יקר, וויבאלד זיי זיינען געגעבן געווארן פון צמח צדק — פאר וואס האט דער צמח צדק געוואלט כדווקא אז ער זאל זיי אויפגעסן פאר פסח, און ער האט אים נישט געלאזט זיי אפהיטן אויף ווייטער דורך פארקויפן זיי צוזאמען מיט כל החמץ?

ובפרט, אז מען געפינט אזא הנהגה ביי גדולי ישראל בשייכות צו שיריים וואס זיי פלעגן באקומען פון א צדיק, אז אויב עס איז געווען א זאך וואס האט געהאט חמץ, האבן זיי דאס פארקויפט במכירת חמץ?

וויבאלד אז דער „צמח צדק“ האט אים דאס נישט געהייסן טאן, וואלט מען לכאורה געקענט מדייק זיין אז ער האט געהאלטן אז אין דעם פאל: א) איז דאס אסור היות ער וויל דאך די זאך צוריק-באקומען לאחר הפסח און ער איז רוצה בקיומו פון דעם חמץ,² ב) עס העלפט

א. כ"ק מו"ח אדמור"ר בעל ההלולא (פון היינטיקן שבת)¹ האט דערציילט אז ווען זיין פאטער כ"ק אדמור"ר (מוהרש"ב) נ"ע „האט אנגעהויבן גיין אין חדר האט נאך דער רבי „צמח צדק“ געלעבט און האט אים דאן (ביים אריינגיין פירן אין חדר) צוגעווארפן צוקערקעס און דערביי געזאגט, אז מלאך מיכאל האט אים דאס געווארפן. איז דאס ביי אים זייער נתקבל געווארן און ער האט נישט געוואלט אויפגעסן די צוקערקעס, ווייל זיי זיינען ביי אים געווען זייער טייער. ערב פסח איז געווען דער מנהג³ בודק צו זיין די קעשענעס פון די קליינע קינדער, האט דער „צמח צדק“ גערופן דעם טאטן און האט אים געפרעגט וואו ער האט די צוקערקעס, האט ער זיי דעמאלט געמוזט אויפגעסן“.

פון אט דעם סיפור — ווי פון אלע סיפורים פון רבותינו נשיאנו, ובפרט א סיפור וועגן דעם וואס ס'האט פאסירט ביי זיי אליין — קען מען ארויסנעמען כמה הוראות: און נישט נאר אין ענין החינוך (ווי ער איז דארט מסיים „אט אזא חינוך דארפן מיר האבן“), וואס איז מודגש בפרשתינו (בנוגע לפסח), והגדת לבנך גו"⁴, והי' כי ישאלך בנך גו"⁵, נאר אויך כמה עניני הלכות אין איסור

(6) יב, טו. יט. כ. יג, ג ואילך.

(7) „רבינו הקדוש מראהטין ז"ע הי' מוכר פ"א גלוסקא יפהפי' מלחם הפנים של הה"ק מה"ר יצחק אייזיק מיידיטשוב ז"ע. וכן שמעתי כמה מהחסידים כשיש להם שירי מנחות מייב חלות של צדיק כר' מוכרין אותו עד אחר פסח כו" (הובא בטעמי המנהגים עניני פסח ע' ריו בקרא).
(8) ראה טור אורח ט"ס תנ. וראה מנח"י כלל פה

סקט"ו. אסר מטעם זה בשו"ת ערוגת הבושם א"ח

(1) שבת פ' בא, יו"ד שבט, השי"ת. ולהעיר שהקביעות בשנה זו (תשל"ז) היא כבשנת ההסתלקות.

(2) סו"ש תשא' ע' 30.

(3) ראה שו"ע אדמוה"י ס' תלג סמ"ב.

(4) יג, ח. וראה מכילתא ופרשי' שם.

(5) שם, יד. מכילתא ופרשי' שם. וראה לקו"ש

ח"ו ע' 268 ואילך.

בקיומו" ביי חמץ בפסח, ב) לדעת רוב הפוסקים ובפרט לדעת אדמו"ר הזקן איז מכירת חמץ א מכירה גמורה באופן אז זי פארהיט אויך פון צו עובר זיין אויף ב"י וב"י (אויך) דאורייתא (וואָרום דעם חמץ וואָס מען פאַרקויפט איז נישט בכלל ביטול והפקר).¹⁴

ג. לכאורה וואָלט מען אינעם דער- ציילטן פּאַל געקענט געפינען אז אנדער עצה ווי צו האַלטן גאָנץ דעם חמץ, נישט אַנקומענדיק צו מכירת חמץ לאינו יהודי: מפקיר זיין דעם חמץ (קודם זמן איסורו).

און כאָטש אז (ביטול ו)הפקר ביי חמץ העלפט נאָר מה"ת אויף נישט צו עובר זיין בב"י וב"י, ווי מען לערנט עס אַרויס פון ולא יראה לך „שלך אי אתה רואה אבל

נישט קיין מכירה לעכו"ם וואָרום מכירת חמץ איז מותר כאָטש דאָס איז כהערמה [און מען האָט בדיעה צוריקבאַקומען דעם פאַרקויפטן חמץ לאחר הפסח — און מען מעג לכתחילה פאַרקויפן „לנכרי המכירו ומידעו .. אע"פּ שהוא יודע בהנכרי שלא יגע בחמצו כלל אלא ישמרנו לו עד לאחר הפסח ואז יחזירנו לו"י⁹] ווייל דאָס איז מדרבנן¹⁰, בנדו"ד אָבער איז די מכירה אַז ענין פון הערמה ניכרת¹¹, ובמילא אין אַזא פאַל האָבן די חכמים נישט מתיר געווען ע"י מכירה¹².

באמת אָבער קען מען אַזוי נישט זאָגן, וואָרום א) דער אַלטער רבי דערמאָנט נישט אין שו"ע¹³ דעם איסור „רוצה

סי קיב בשאלה הנ"ל „אחת מ"ב חלות שה"י מונח על שלחן הטהור של כ"ק אדמו"ר הרמ"ק ר"י מבעלזא זי"ע וניתן לו והוא חביב בעיניו וכי אם רשאי למכרו עם החמץ בשטר מכירה כו"י).

9 שו"ע אדה"ז סי' תמ"ז ס"ז משר"ע שם ס"ג. וראה שם ס"ד ואדה"ז (סי"ז) ט"ז שם סק"ו (ואדה"ז סכ"ג), ונראה שכל אדם יאמר כן לעכו"ם בפירוש ויעיל בזה ששום אדם לא יכול לקנות מהעכו"ם.¹⁰ ראה בכור שור לפסחים כא, א. הובא במק"ח סי' תמ סק"ג. וראה שו"ע צ"צ אריח סמ"ח (נדפס בהוספות לשו"ע אדה"ז ע' 42 [1348]), דלדעת אדה"ז וכי. ראה הערמה האסורה וכו', אבל הכא שזהו דרך מקח וממכר אין הערמה ניכרת. וראה פס"ד להצ"צ אריח ל"ט תמח (לב, ב). נדפס בהוספות שם ע' 44 [1350] דאף ש' המ"א דביעבד מהני אפי' לא מסר לו המפתח מ"מ, כשהוא בעירו ואינו מוסר לו המפתח גרע טפי דהוה הערמה ניכרת.¹¹ ובפס"ד (לב, ד). נדפס בהוספות שם כג, א [תרע"ו].

המכירה היא רק לצורך הפקעת איסור בב"י וב"י ולהעיר משר"ע אדה"ז סי' תמח סוס"ח.
11 עד"ז פירש דברי הערוה"ב בשו"ת אבני זכרון ח"ג סכ"ה (אות ד').
12 ראה בכור שור ושאר המקומות שנשמנו בהערה 10.
13 בסי' תנ סי"ב בהדין ד. אסור להשכיר לגוי כלי שמבשילין בו ע"ג האור"י (שע"ז כתב הטור הא דרוצה בקיומו (כ"ל הערה 8)), כ"א כ' שם „גייע לישראל הנאה מהחמץ" (אף שכן פי' במג"א שם סק"א) דברי הטור „רוצה בקיומו, אבל ע"פ מוכח

מדברי אדה"ז שהאיסור הוא מצד ההנאה". וכן דעת כמה פוסקים דלא אסרינן חמץ בפסח משום רוצה בקיומו — ראה פ"ח סי' ת"נ סק"ו. משא"כ דעת המנח"י (הג"ל בהערה 8) וישו"ע הובא בשו"ת ערוה"ב שם. וראה שו"ת חת"ס אריח סק"ז בסופו. סי' קיט בתחלתו. מקור"ט סי' תנ סק"ז. וראה שו"ת אבני זכרון שם אות ב' ואילך. שו"ת מערכת חו"מ סי"ח אות כה (אקיד, א ואילך).

14 ראה הלכות מכירת חמץ (בסוף הל' פסח) לאדה"ז. וראה לשון אדה"ז בשו"ע סתמ"ח סכ"ג. ובסכ"ה, שהרי כבר נמכר לו לחלוטין, ובסכ"ג ב' „אין שום אדם יכול לקנותו מן הנכרי", ולא הביא מ"ש המג"א שם סוס"ק, שאם קנה ישראל אחר החמץ מן העכו"ם .. צריך להחזיר לבעלים ועד"ז בט"ז שם. ובח"י סק"ד: ואם לקח צריך לחזור ולמכור לבעלים ראשונים (וראה מחה"ש שם). ואכ"מ (וראה מק"ח סתמ"ח סק"א). ובשו"ת שם בסופו: ועי"ל ועיקר דאחר שאזמיר .. הצריך יהודי ערב קבלו .. אין זה הערמה.

וראה שו"ת מערכת חו"מ סי' ט' אות טו (כרז ה' אקנב) דמשמע מהפוסקים דהוי מכירה גמורה ולא הערמה ואשר כן ס"ל גם להתברש.

(*) וראה בקריא סתמ"ז סק"ב מה שמבאר לדעת המנח"י.

טעם ווייל „האדם רגיל בכל השנה בחמץ ומחמת רגילותו קרוב הוא לשכחה שישכח את איסורו ו (אויב דאס וועט זיין „גבולו“¹⁹) יאכל ממנו“.

און מ'געפינט מפורש אז מען קען אזוי טאן לכתחלה: ארויסנעמען דעם חמץ מרשותו און אים מפקיר זיין, און אוועק-לייגן במקום הפקר לכל און לאחר הפסח זוכה זיין אין דעם²⁰ (וכמדומה

אתה רואה של אחרים של הפקר“¹⁵, אבער די חכמים האבן גוזר געווען אז (ביטול ו)הפקר איז ניט מספיק און מ'דארף דעם חמץ מבער זיין¹⁶ בפועל ממש — איז אבער אויך אויף דעם פאראן אז עצה:

מען קען דאך מפקיר זיין דעם חמץ ניט נאָר בלב (און עס זאל פארבלייבן אין זיין רשות) נאָר ביים מפקיר זיין דעם חמץ זאל ער עס ארויסנעמען פון זיין רשות און אוועקלייגן ברה"ר במקום הפקר ממש, אין אז אַרט וואו עס גייען ניט קיין מענטשן (און דערנאָך זוכה זיין דערין נאָך פסח) —

וואָס לכאורה דערמיט איז מען באַ-וואָרנט לויט ביידע טעמים צוליב וועלכע די חכמים האבן מתקן געווען אז ביטול והפקר אליין זאל ניט זיין גענוג: (א) ביטול והפקר איז „תלוי במחשבתו של האדם“, איז מען חושש אז ער וועט דאָס מפקיר זיין ניט „בלב שלם“¹⁷, דעריבער דארף ער דאָס אַרויסראַמען פון זיין רשות¹⁸; אָדער (ב) מצד דעם

דהיינו שימכרנו לנכרי כו' או להפקירו ולהניחו במקום הפקר.

(19) ל' אדהיז שם. והוא טעם התוס' ריש פסחים. ר"ן שם. הובא גם בטור שם. ומסיים אדהיז „לפיכך הצריכו לחפש אחריו ולבדוק ולהוציא מכל גבולו, ועדין בטור „להוציא מן הבית“, אבל בתוס' לבדוק ולבערו. וראה הערה שלפניו.

(20) או"ז בתשובה (סוף ח"א) ס"י תשמח. ח"ב — הלכות פסחים סרמ"ז. (הובא בהג"א פסחים פ"ב ס"ד). מהר"ם ריקאנטי ס"י קנו הובא בעריש ס"ט תמו (ובאר"י ובריקאנטי דמותר אף באכילה. ובעריש שם „ונראה דהאי הפקר אין צריך לא לפני בי"ד ולא לפני שלשה כו'“. ובשו"ת פני" ח"א ס"ד קרוב לסופו, דהרקאנטי איירי, שמפקירו לגמרי לכל אדם ומוציאו לשוק. . . וזה ממש כמו מכירה שלנו לגוי המכיר ויודע שישמור לו חמצו עד אחר התג ויחזור לו“). שו"ת כנה"ג הובא בפר"ח סתמ"ח סקיה (ולדעתו בהפקיר חמצו לפני עדים דוקא ואז מותר גם באכילה). ברכי יוסף סתמ"ח סקיה בשם מגלת ספר (יכול להפקירו בפני ג'). ומדבריהם (שכנה"ג וברכ"י) מבאר שדי להפקירו אבל אייז להוציאו מרשותו... וראה פמ"ג (א"א) סתמ"ח סק"ח דכשהוציא החמץ מרשותו ואומר בכיון כפה שמפקיר הפקר גמור הוא אע"פ שבלב חושב להיפוך בחר פיו אזילין. ועוד.

ולפי כל הגיל הפי' בירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) הבקיר חמצו ב"ג לאחר הפסח מהו ר"י אמר אסור

(15) כן הוא בשו"ע אדהיז סתליא סוסי"ב. ובמ"מ על הגליון „ספרי תוס' שם ועיין בראש פ"ק ס"ד“, בספרי לפנינו (ראה טו, ד) אין מפורש „הפקר“. וברמב"ן ריש פסחים, שוב מצאתי בספרי .. לא יראה לך שאור אתה רואה בפלטיא“ (ולפניו ברמב"ן שם הביא מירושלמי (פסחים פ"ב ה"ב) אבל אתה רואה בפלטיא). וכ"ה במהר"ם חלאוה פסחים ו, ב. — ובפלטיא הרי תוכנו שהפקירו. ובתוס' (ד, ב) סדיה מדאורייתא „מאחר שביטלו הוי הפקר ויצא מרשותו ומותר מדאמרינן אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה כו'“.

(16) משנה ריש פסחים ובגמרא ד, ב.

(17) ר"ן ריש פסחים ד"ה אלא כו'. שו"ע אדהיז שם ס"ד.

(18) לשון אדהיז שם „עד שיוציא את החמץ מכל גבולו, ולא כתב „לבערו“ (ע"ד ל' הר"ן והצריכוהו בדיקה וביעור“). ובפשטות כיון שאין כאן מקומו וצ"ח כמוסגר, עיין ס' תמה" דשם מבואר בסיא דקודם שעה ששית די לו במה שמבערו מרשותו

(*) בדמ"ס תמה סק"א כ'. שאף האיז בעצמו כ' לבסוף ח"ל ומותבין כו'. אבל בהג"א (שפניס העהרה) (והאז כתב שמותר כו'. וכו' בפס"ד להציץ (לב, ד). והאז מתיר.

(**) וראה ד"מ שם. ומשמע שם (מדברי האר"י) .. יכול להפקירו בפני אוהביו שבטוח בהן שלא יטלו כו' או שיפקירו ויניחו בשוק בזמן שאין ב"א שם.

אסור לכל אדם מישראל ליהנות ממנו" ²⁴.

ד. ס'איז אָבער שווער צו זאָגן אַז דאָס איז דער טעם בנדו"ד: ראשית רעדט זיך דאָ וועגן „צוקערקעס" וואָס איז בכלל ניט ברור אויב ס'איז פאַראַן אין דעם חמץ; און אפילו אויב ס'איז דאָ,

(24) ש"ע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט. ובקרא סתל"ז סק"ו מ, שהניח חמצו ברה"ר והפקירו קודם הפסח שהוא אסור בהנאה לאחר הפסח כדאיתא בירושלמי פ"ב ה"ב לפי פירוש האמיתי של המ"א והפ"ח וכמו שנת' בס"י תמח". וגם מדבריו משמע (וכן ממש בס"י תמח שם, שאם יהא מותר בהנאה יש לחוש שמא יניח כל אדם חמצו עד לאחר הפסח ויאמר שהפקירו קודם הפסח כדי שנתיר לו ליהנות ממנו) שבירושלמי מדובר בחמץ שנמצא אחר הפסח והערמה שבירושלמי אינו שיפקיר ע"מ לזכות בו, המבואר בס"י תמה ס"ב, כ"א, „הפריח הוציא זה מתשובות הרשב"א (ס"י ע') כו' וכ"כ בעל חיי בספר תורת השלמים כו' – קו"א סתמ"ח שם. ולהלן בקו"א שם מפרש כן ע"פ הבבלי נדרים ומפרשים שם. ומשמע שזהו מדיני וגדרי הפקר.

וצ"ע ממש בהל' מכירת חמץ בתחילתו, חמץ הנמכר אינו בכלל ביטול והפקר מאחר שדעתו עליו לחזור ולזכות בו אחר הפסח כמבואר בתשובות הרשב"א בשם הירושלמי (פ"ב ה"ב). וכ"כ מפורש בשו"ת פנ"י שם דהרשב"א מפרש הערמה בירושלמי (דלא כהטור כו') שיכין לחזור ולזכות בו אחר הפסח. ובמקרה שם סק"ט ד"ה לכן, שרית תריח אריח סכ"ב בתחלתו. וראה נוב"י מהד"ק אריח ס"ח. שרית חתיס אריח סק"ד (ומסיים). והמעין בתשרי רשב"א .. יראה להדיא שנתכוון לכל מה שכתבתי. וראה שרית תריח שם (וס"ס ואילך). שד"ח שם. ואכ"מ.

(*) גם ברה"ר והפקירו בפני עדים כמורש בס"י תמח שם. משא"כ בטור ושוע"י ס"ה הלשון. חת"ק שנמצא בבית ישראל כו'. ולפ"ז כשנמצא ברה"ר לכאורה מותר. וכ"מ בשו"ת פנ"י שם (ומקו"ח שם) דגם לפי הרשב"א בירושלמי במניחו במקום הפקר כו' מותר כ"ל הערה 20. וכ"כ בבאורי הגר"א ס"י חלג ס"ו (וכ' דאף באכילה מותר). (***) וכ"כ במאירי פסחים מ, א מגן אבות (להמאירי) ענין ה"ח ד"ה. וכן מה שהקשה בשמינית כו'.

שנמצא בספורי חיי כמה חסידים הנוהגים בקבלת שיריים (וכו"ב) שנהגו (כו').

דער טעם בפשטות וואָס דער צ"צ האָט אַזוי ניט געהייסן טאָן: הגם מען געפינט אַז לויט כמה דיעות ²⁰ מעג מען מפקיר זיין פאַר זמן איסורו (ובפרט במקום הפקר) מיט דער דיעה צו זוכה זיין אין דעם לאחר הפסח, אָבער מ"שאר הפוסקים" ²¹ איז משמע אַז דאָס העלפט ניט ²²; און אַזוי פסקינט דער אַלטער רבי ²³ „אפילו הניחו במקום המופקר לכל צריך שיפקירו לגמרי בפיו ובלבו ולא יהי בדעתו בשעת ההפקר לחזור ולזכות בו לאחר הפסח אם לא יקדמו אחר שאם יש בדעתו כן אינו הפקר גמור והרי הוא כשלו ממש".

נאָכמער: „אפילו חמץ שנמצא מושלך במקום הפקר שהשליכו שם ישראל קודם שעה ששית בע"פ כדי שלא יעבור עליו בבי' ובי' בפסח .. שמותר לעשות כן לכתחלה מכל מקום לאחר הפסח

כו' חשש להערמה, שיערים לומר שהפקירו אע"פ שלא הפקירו, וכמ"ש ברא"ש פ"ב דפסחים ס"ד. טור ס"י תמח.

ובמק"ש שם בחידושים סק"ד, ואם הפקיר חמצו והניח במקום הפסד מותר אח"כ, אבל אם העמידו במקום מוצנע ברה"ר אסור (וראה ביאורים שם סקס"ט).

(21) ראה ד"מ שם, מדלא כתבו שאר הפוסקים. (22) אף שס"ל שמותר לכתחלה להפקירו ולהניחו במקום הפקר קודם זמן איסורו (שלא ע"מ לזכות בו) – ראה מ"א סתמ"ח ס"ז. ש"ע אדה"ז שם ס"א (וראה שם סתל"ז סוס"ג). ובשו"ע אדה"ז סתמ"ח סכ"ט, שמותר לעשות כן לכתחלה. (23) ס"י תמה ס"ב. וראה המקורות וכו' בקו"א שם, ושם, דלדעת הרא"ם, עובר עליו בבי' מן התורה. וראה בארוכה בכהנ"ל ובפי' דברי הירושלמי בשד"ח מערכת ח"מ ס"ח אות יז (ע' 2098 ואילך).

אפילו ניט דורך מכירה, ער האָט זיי נאָר געוואָלט האַלטן גאַנץ²⁸ — און בצירוף לזה וואָס דאָס איז נאָר אַ ספק דרבנן כנ"ל, צי דער (תערוכות) חמץ דארף בכלל האָבן הפקר וביעור²⁹, ובפרט אַז ס'איז אַן ענין דלא שכיח — קען זיין אַז אין דעם פאַל האָבן די רבנן מלכתחלה ניט גוזר געווען³⁰ אַז אַט דער הפקר זאָל ניט מספיק זיין³¹.

[און מ'קען ניט פרעגן אויף דער כללות השקו"ט הנ"ל, אַז דער גאַנצער ענין פון מכירה והפקר איז ניט שייך בנדר"ד, וויבאַלד אַז עס רעדט זיך דאָ וועגן אַ חפץ פון אַ קטן וואָס קען נאָר קונה זיין (בדעת אחרת), אָבער ניט

איז דאָס נאָר תערוכות חמץ פון קודם הפסח וואָס ווערט דאָן בטל ברוב (אָדער בס')²⁵ און ס'איז נישט אין דעם קיין ב"י וביי (מדאורייתא עכ"פ)²⁶.

וועד: דאָס וואָס אַזאָ הפקר העלפט ניט איז דאָך צוליב'ן טעם וואָס יעדער מענטש וועט אַזוי טאָן כדי צו קענען הנאה האָבן פון דעם חמץ לאחר הפסח²⁷; בנדר"ד אָבער, וויבאַלד ער האָט סיי ווי ניט בדיעה צו הנאה האָבן פון די "צוקערקעס" באזיה אופן שהוא,

(25) וראה שו"ע אדה"י סתמיו סי"ח.

(26) להעיר מדין חמץ נוקשה כיון שלא עבר עליו בביי וביי מהית אפילו באכילה שרי (שו"ע סו"ס תמז ובמג"א שם). ועי' מה שהביא במג"א שם מהר"ן. וראה שד"ח שם סימן ח' אות יוד. ומ"ש בפר"ח סתמיו סק"ט ובקרא ס"י תלו (שהובא לעיל הערה 24) אף שלא עבר אפילו מדי"ם אסור בהנאה — ראה לקמן בפנים.

(27) בנוגע לחמץ לאחר הפסח וכמפורש בשו"ע אדה"י סתמיו סק"ט, שאם יאה מותר בהנאה יש לחוש שמא יניח כ"י כדי שנתיר לו ליהנות ממנו. (וראה שרית חת"ס א"ח סק"ד, אלא ששם מבאר זה לענין ביטול כשנשאב ברשותו). אבל כצ"ל לענין לכתחלה בהפקר לפני הפסח המבואר בס"י תמה. וכן משמע מל' אדה"י סתל"ו סי"ח בדין דשרית הרשב"א, אבל חטים הללו כ"י ה' בדעתו לחזור ולזכות בהם לאחר הפסח כשיפנה את האוצר (אם היינו מתירין לו ליהנות מהן לאחר הפסח) והרי זה דומה למבער את החמץ ומכין לחזור ולזכות. .. שאין זה ביעור גמור כמו שית' בס"י תמה לפיכך אסרו חכמים להנות מהן לאחר הפסח. וראה קרא שם סק"ט. ובפרט עפ"י מ"ש בהל' מכירת חמץ בתחילתו (נעתק לעיל הערה 24).

(*) ועד"ז הוא ברמב"ם הל' חזו"מ פ"א ה"ד. ובשו"ת פניי ס"יג (וועד) כ' שמקורו מהירושלמי הנ"ל. וראה נור"כ שם. ואכמ"ל.

(**) וכמ"ש בקריא שם דגורי חכמים לענין מעשר שבת וחמץ במקום שיכול להיות הערמה. אף שגדורו עליו חכמים אף במסלולין דליכא הפקעת מעשר כו", הרי בנדר"ד הוא מילתא דלא שכיחא כדלקמן בפנים.

(28) משא"כ בנדון הפרי"ח ס"י תסז שם, שנהנינו מראות ידי אומין.

(29) ולפי"ז י"ל שזהו בדוגמת הנידון ברשב"א שם, שכ' דגם לכתחלה בביטול בעלמא סגי. .. מפני שאין נודע ממש שיש שם חטים שנתבקעו. .. ושמה אין שם כלל ואם נתבקעו שמא נפסדו לגמרי כ"י והי"ל ספק ספקא (ואילו ה"י ברור שיש שם חטים מבוקעות ונתיר אותו בביטול לכשיפנה אפשר שה"י צריך לבער כ"י דהרי זה כמבטל ומתכוין לחזור ולמכרו לאחר הפסח כ"י). ועי' להלן. אלא שאפשר להתיר מן הצד שאמרתי כ"י. וראה פרי"ח שם שצידד להקל בנידון החיטה כיון שהוא ספק דרבנן. ובשו"ע אדה"י סתל"ו סי"ט, ומסיים, וכל ספק חמץ שעבר עליו הפסח מותר בהנאה (אלא שבהג"ל מדובר לאחר הפסח).

(30) ראה פסקי דינים להצ"צ ח"א לב, ד: עיקר דינו שכל שדעתו לחזור ולזכות בו אינו ביטול נראה שהוא רק מדרבנן. וראה מחנה אפרים הלכות זכ"י מהפקר ס"י ח', דלדעת הרא"ש בסוגיא דנדרים דכל הפקר דעלמא תקנו שיוכל לחזור בו חוץ ג' (ימים) כ"י הא דשרי במודר הנאה דהוי מילתא דלא שכיח לא תקנו ב"י רבנן כו'.

(31) וגם הרי אפשר להפיקו בפני ג'. וראה פסקי דינים להצ"צ (כ, ג) שלפי המסקנא בנדרים בפני ג' הוי הפקר מיד (ושם) מ"ש רבנו דלפי הרא"ם למסקנא אפי' מדאורייתא לא הוי הפקר צ"ע דידא אלא לרי' כ"י).

— איז די הנהגה פון חסידי רבותינו נשיאנו געווען ע"ד הנ"ל: בשעת זיי האבן געהאט א דבר מאכל ומשקה וואס מ'האט באקומען פון רבי'ן און מ'האט דאס נישט געקענט האלטן בפסח — האט מען דאס נישט פארקויפט אין חמץ, נאר מ'האט דאס אויפגעגעסן, אדער אויסגע-טרונקען פאר פסח.

און דער טעם דערפון י"ל בפשטות: ס'איז היפך כבוד רבו צו נעמען זיינע שיריים וכיו"ב (ובפרט וואס ער האט אים געגעבן) און זיי אוועקגעבן אדער פארקויפן צו א אינו יהודי.

נאכמער, אין פאל ווען דער מאכל וכד' ווערט פארקויפט און גייט איבער אין רשות פון אינו יהודי, איז צ"ע: נאכ-דעם ווען דער איד קויפט דאס אפ צוריק, צי עס בלייבט דאן אין דעם מאכל די פריערדיקע קדושה פון צדיק?

ו. לכאורה יש לומר אז דער ענטפער אויף דער שאלה הנ"ל איז תלוי אין בירור מהות האיסור פון חמץ בפסח. און בלשון פון ראגאטשאָווער³⁷: צי דער איסור חמץ איז א "תואר" (ד.ה. דאס וואס דער מאכל (וכיו"ב) איז חמץ'דיק), אדער דער איסור איז "חל על העצם", און ווי ער איז מבאר אז דאס איז תלוי אין דער מחלוקת פון ר"י ור"ש³⁸ אויב חמץ לאחר הפסח אסור בהנאה, דמאן דס"ל אסור ס"ל דהאיסור חל על העצם ומאן דס"ל מותר ס"ל דלא הוה רק תואר וכשהלך הזמן בטל התואר.

און דאס איז אויך פארבונדן מיט דער מחלוקת פון ר' יהודה מיט די חכמים³⁹: "ר"י אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א אף מפרר וזורה לרוח או מטיל

מקנה זיין³² אדער מפקיר זיין³³ — וואָרום ביי א קטן "הסומך על שלחן אביו" איז דער דין אז די (מציאה וואס ער געפינט און) מתנה וואס ער קריגט איז עס "של אביו"³⁴, ובמילא ליגט אויפן פאטער דער חוב צו פארקויפן עס צו א גוי אדער מפקיר זיין.

מהאי טעמא איז מובן אז פון דעם סיפור הנ"ל קען מען נישט מדייק זיין אז לויט דעת הצי"צ איז א קטן מזהר אין ב"י וב"י און חייב להפרישו מזה, און חמץ של קטן שעבר עליו הפסח איז אסור בהנאה³⁵, וואָרום (נוסף אויף דעם וואס דא איז נישט געווען וודאי חמץ) ע"פ דין איז דאס שייך צום טאטן — א גדול].

ובכלל צ"ע צי מען קען פון תוכן סיפור הנ"ל ארויסלערנען הלכות אינעם דין ואיסור חמץ ובנוגע לכל אדם — היות אז דא רעדט זיך וועגן חמץ דרבנן, אפשר — נאר ספק חמץ, אז ענין מיוחד דלא שכיח, וועגן א שטוב וואס מ'האט מהדר געווען בתכלית וכי'.

ה. וועט מען דאס פארשטיין בהקדים אז — ע"פ השמועה מחסידים³⁶

(32) ראה שו"ע ח"מ סרמ"ג ס"ו. ובנו"כ.

(33) ראה בי"מ כב. ב. ובפרשי' שם ד"ה יתמי.

(34) רמ"א ח"מ סע"ר ס"ב. שו"ע אדה"ז הל'

הפקר ס"ט. הל' שבת ס"י שסו ס"ג.

(35) ראה פרמ"ג פתיחה כוללת ח"ב אות

ב. שדיח שם ס"ח אות מג (ע' איקבת ואילך). אות עז (אקילו). שרית חלקת יואב ארח ס"י יט. ובשו"ע אדה"ז (ס"י שמג ס"ב) דאביו מחויב מדי' לגעור בהם ולהפרישם מלעבור על לית ואפילו על איסור של דמ'ס. ובס"ג שם, "החינוך בליט כו' הוא בכל תינוק שהוא בר הבנה כו'". ולהעיר ממש' בהל' שבת סרמ"ט ס"ג. שלא אסור להאכילו איסור בידים אלא כשהמאכל אסור מצד עצמו כגון טריפה וכיוצא בה אבל כשהמאכל מותר מחמת עצמו אלא שהוא זמן האסור באכילה מותר וכי' שהרי מאכילים הקטנים ביוה"כ כו' (ושם ס"י קו ס"ג. ס"י תעא ס"י).

(36) מכ"מ מרח אדמור"ר — לא שמעתי בכ"ז.

(37) קונטרס השלמה ע' 65.

(38) פסחים כח, סע"א ואילך.

(39) פסחים רפ"ב.

במילא בלייבט ניט אין דעם חפץ קיין מציאות וואו די קדושה הקודמת זאל האבן אן אחיזה.

אויב מ'לערנט אבער אז דער איסור חמץ „הוה רק תואר“ וואס איז א דבר נוסף אויף עצם הדבר⁴², וואס דעריבער איז דא א מקום צו זאגן אז ביי מכירת חמץ (כדי ניט עובר זיין אויף ב"י ובי"י⁴³) ווערט פארקויפט נאָר דער דבר נוסף על העצם, וואס איז געבונדן מיטן „תואר“⁴⁴ ובמילא בלייבט אין דעם די קדושה הקודמת (די בעלות על העצם)⁴⁵ — פון דעם נותן) וואס רירט אן דעם עצם פון דער זאך.

ולפ"י וויבאלד אז די הלכה איז ווי ר"ש⁴⁶ אז חמץ לאחר הפסח איז מותר בהנאה, און דער איסור איז נאָר אלס קנס, און אזוי אויך בנוגע ביעור חמץ איז דאָך נאָר „המנחה לשורפו“⁴⁷, אבער די הלכה איז דאָך ווי די חכמים⁴⁸ אז ס'איז גענוג „מפרר וזורה לרוח או מטיל לים“ — קומט במילא אויס אז עס מאַכט ניט אויס צו פאַרקויפן די שרייט פון אַ צדיק (וכד') צום אינו יהודי, ווייל אויך

לים⁴⁹: די חכמים האַלטן אז דער איסור חמץ איז ב„תואר“ פון דער זאך, איז דעריבער גענוג „מפרר וזורה לרוח או מטיל לים“, וואָס דעמאָלט ווערט בטל דער „תואר“ פון חמץ (און במילא דער ענין פון אכילה והנאה), הגם אז עס פאַרבלייבט דער עצם החמץ; דאָקעגן ר"י האַלט אז דער איסור חמץ איז „חל על העצם“ און דעריבער דאָרף מען דעם חמץ פאַרברענען — עס זאל בטל ווערן זיין עצם מציאות⁵⁰, ניט נאָר דער „תואר“ און אפשריות פון אכילה און הנאה⁵¹.

לפ"י י"ל אז מיט דעם איז אויך פאַר-בונדן די שאלה הנ"ל: אויב מען האַלט אז דער איסור איז „חל על העצם“ און דערפאַר מוז די מכירה צום גוי כולל זיין אויך דעם עצם פון דעם חמץ,

40) בשורת צפע"נ ווארשא ס"נ (הובא בצפע"נ עה"ת ר"פ בחוקתי. לק"ש ח"ז ע' 189) מבאר המחלוקת בפ"י חובת תשכית. אבל מוכן מדבריו שזה שייך להשאלה במהות האיסור. וראה מכתבי תורה מכתב קט. כולם הובאו במפענץ פ"א ס"ט. וראה לעיל ע' 88 ואילך.

41) לכאורה י"ל שזוהו גם המחלוקת אם ביטול ענינו השבחה בלב שיחשוב אותו כעפר כ"י (ראה פרשי פסחים ד, ב. רמב"ם פ"ב מהל' חרימ' ה"ב. וראה רמב"ן פסחים שם) או שהוא מחמת הפקר (תוס' שם. ר"ן ריש פסחים): ביטול הדבר בלבו ומחשבתו כ"י מתאים בהתואר (ראה רמב"ן שם: שהביטול מועיל להוציא מתורת חמץ ולהחשיבו כעפר שאינו ראוי לאכילה. וראה צפע"נ (השלמה שם. ושם ע' 46) בתחילתו. ועוד. הובא במפענץ שם סיח) לענין ביטול ע"י. משאיכ כשמפקירו הרי עצם הדבר יצא מרשותו. ודעת אדה"ז דענינו הפקר — ראה סתלי"א ס"ב. וכן בס"ג ד' מדייק. ביטול והפקר" ולא יפקירונו כ"י (וראה סתלי"ד ס"ו-ח). וראה צפע"נ ה"ל חרימ' פ"ב ה"ב. ובהשמטות שם פ"ג ה"י. — ולהעיר מחיוב שריפת קדשים (האם תלוי בהנ"ל או שזו דין נוסף). ובכל אופן אינו שייך לעונש מיתת שריפה שהרי אופנו — דהגוף קיים (סנה' גב, א). משאיכ בשריפה דעיר הנדחת שהיא כליל. ואכ"מ.

42) ולהעיר מב' הדיעות בש"ע אדה"ז סתמ"ז סמ"ה, סתנ"א ס"ג ובהגהה שם. ובסי' תמו שם, ה"י שמו חמץ ועכשיו שמו חמץ אלא שעד עכשיו לא אסרו הכותב ועכשיו הוא נכחית נבילה.⁴³ ראה פסקי דינים להצ"צ וש"ע אדה"ז שבסוף הערה 10. וראה שד"ח שבחמ"ה 14. 44) ומצינו ע"ז בכמה עניני קנינים ובעלות. ולהעיר מצפע"נ מהד"ת לא, ב (הובא במפענץ פ"א סכ"ט).

45) מעין דוגמא לדבר: קודם ברכה לה' הארץ ומלואה לאחר ברכה והארץ נתן לבניא (ברכות לה, סע"א) — אף שגם אז הוא לה, אבל כחילוק דקדשים וחולין. — וראה לק"ש ח"ד ע' 107 ואילך. 46) רמב"ם פ"א מהל' חרימ' ה"ד. ש"ע אדה"ז רסתמ"ח.

47) רמ"א סתמ"ה ס"א. ש"ע אדה"ז שם ס"ו.

48) רמב"ם שם פ"ג ה"א. ש"ע אדה"ז שם.

פון ג' קליפות הטמאות⁵² — דורך דעם איז מען בידיים מפקיע ח"ו די בעלות הקדושה וואס איז פריער געווען אויף דעם⁵³.

ח. לפי"ז קען מען מבאר זיין פאר- וואס עס איז ניט געווען די הנהגה צו מפקיר זיין די שיריים וכו' פון א צדיק: דער גדר פון הפקר, זאגט דער רא"ג אטשאווער⁵⁴, קען מען אויסטייטשן אויף צוויי אופנים: צי דער אויפטו פון הפקר איז און דער בעה"ב איז זיך מסלק פון דער זאך וואס ער איז מפקיר און עס געהערט ניט צו קיינעם, אדער אז דורך דעם מפקיר זיין „באקומען" אלע מענטשן א זכות (זכות ו) קניין אין דבר הנפקר.

און דערמיט איז דער ראגאטשאווער מבאר פלוגתא אמוראים⁵⁵:

ווען איינער האט אָנגעשעפט וואסער פון א בור של הפקר⁵⁶ אום יו"ט צוליב זיין חבר, זאגט ר' נחמן אז דער תחום ווערט גערעכנט „כרגלי מי שנתמלאו לו", ד.ה. אז די אלפים אמה (פון מקום שבתה) ווערט גערעכנט פון דעם ארט וואו עס געפינט זיך דער פאר וועמען ער האט געשעפט די וואסער. רב ששת זאגט אז מ'רעכנט עס „כרגלי הממלא", אז מ'רעכנט די אלפים אמה פון דעם

נאכדעם קען פארבלייבן אין דעם די קדושת הצדיק⁴⁸.

ז. באמת קען מען אזוי ניט זאגן, ווארום הגם אז די מכירה איז בכדי ניט עובר זיין אויף ב"י וכו', איז דאך אבער דעת רוב הפוסקים אז דאס איז א מכירה גמורה, כנ"ל, ד.ה. אז דער עצם החמץ איז קניי צום גוי בקנין גמור ומדאר- רייתא⁴⁹ (ובפרט לויט תקנת אדמו"ר הזקן אז מ'מאכט אן ערב קבלו), ביז אז דער נכרי קען דאס פארקויפן צו א צווייטן לאחר הפסח⁵⁰, ד.ה. אז ער האט ניט בלויז א זכות השתמשות אדער א קניין בלויז אינעם „תואר" פון דער זאך, נאר די עצם זאך באלאנגט צו אים⁵¹.

ועפ"ז איז מובן וואס חסידים האבן ניט געוואלט פארקויפן א דבר מאכל וואס מ'האט מקבל געווען פון רבי'ן צו א אינו יהודי, ווארום דאס איז ניט נאר אן ענין פון היפך כבוד רבו — אז מ'זאל די שיריים (וכיו"ב) וואס מ'האט בא- קומען פון צדיק איבערגעבן אין רשות פון אן אינו יהודי (וואס איז מקבל חיות

48) להעיר מגדרי חלות הדין דבאו בה פריצים וחללוהו (ע"ז נב, ב (ומלחמות שם)). נדרים סב, א. וראה צפצפה ע"ה הפטורת פ' בהר (ע' רמז), דין כלי המקדש (בהיותם אצל אחשוורוש — ראה מגילה יא, ב), אבל ביאת פריצים וכו' אסורה, משא"כ בנדרים ואכ"מ.

49) ראה לעיל הערה 14.

50) ראה לעיל (בהערה הי"ל) שאדה"ז כ' שושם אדם .. לא יוכל לקנות .. אחר הפסח, ולא כל' המג'א והח"י. וראה ט"ז שם, וא"ל דלא מכר לעכו"ם רק כדי להפקיע איסור חמץ ולא להפקיעו מרשותו דרא דאיכ הו"ל חמץ של ישראל.

51) ולהעיר מהדעות שלא ימכרו הכלים להנכרי שלא יצטרכו טבילה כשיצאו מרשות העכו"ם (שו"ת ציון ס"א. שו"ת חת"ס ארח סק"ט. הובא בשו"ע שם ס"ט אות כז). ומה שלא כתבו אדה"ז — ראה לקו"ש ח"ת ע' 368 ואילך ודלא כבשו"ע שם.

52) להעיר מלקיד תשנג, א דכללות הענין שכתב יד קדשו של רבינו חזקן ימצא אצל אינו יהודי היא אחת מפליאות תמים דעים יתברך ויתעלה.

53) וצ"ע אם י"ל שבבדן הנ"ל הערה 7 שאני.

54) הלכות נדרים פ"ב הי"ד (י, ד). הלכות מתנות עניים פ"ב (ג, א) ופ"ד (נט, ג).

55) ביצה לט, א.

56) בגמרא קאי פלוגתא בבורות של עולי בבל, אבל בצפצפ"נ נדרים שם ובמת"ע (לא, ג) גבי „מעיינות הנובעין", ואולי כ' כן כי של עולי בבל לא שייך עתה, משא"כ מעיינות הנובעין גם כשהם של יחיד ה"ה כמו בור של הפקר כבגמרא שם לפנינו. וראה השנת הראב"ד הל' יו"ט פ"ה ה"י (בסופה).

הפקר⁵⁹] און דאָס איז היפך כבוד רבו, כנ"ל.

און אין איין פרט איז דאָס מפקיר זיין נאָך ערגער ווי פאַרקויפן עס צו אַן אינו יהודי: בשעת ער פאַרקויפט צו אַן אינו יהודי קען ער אויפזוכן אַזאָ גוי וועלכער איז מחסידי אומות העולם וואָס דער רמב"ם פסק'נט⁶⁰ וועגן אים, אַז יש להם חלק לעוה"ב⁶¹ ובפרט נאָך אַז דער גוי איז מציל דעם אידן פון עובר זיין אויף איסור חמץ בפסח; משא"כ בשעת דאָס ווערט "הפקר לכל" – געהערט דאָס צו אַלע גוים, אויך ניט חסידי אומות העולם, און דערמיט אויך נאָך מער בסתירה צו כבוד רבו.

יו"ד. אויך לויט דער סברא אַז הפקר איז ניט אַ זאך וואָס האָט אַ שייכות צו אַלעמען, איז מובן: נעמען אַ דבר יקר, אַ דבר שבקדושה וואָס מ'האָט עס באַקומען מרבו, און דאָס בלב שלם מבטל זיין און איבערלאָזן דאָס במקום הפקר, איז אויך אַן ענין פון היפך הכבוד, ווייל דאָס ווייזט אויף היפך החשיבות⁶².

ומהאי טעמא האָט אויך דער "צמח צדק" זיך משתדל געווען אַז אַנשטאָט

59) ובלא"ה אינו ברשותו של אדם ורק שעשאו הכתוב כאילו ברשותו (פסחים ו, סע"ב); וראה ר"ן (פסחים בתחלתו) דמהיט מהני גילוי דעתו בעלמא דלא נחא לי' ליהוי זכותא בגוי כלל סגי. וראה שו"ע אדה"ז סת"ד ס"ז.

60) הלכות מלכים ספ"ח. וראה ירושלמי מגילה

פיג' ה"ב.

61) ובליקוטי ביאורים (מז, ד – להרה"צ כו"ר"ה מפאריזש. מאמרי אדה"מ"צ קונטרסים ע' קמז) שחסידי א"ה הם מקי"ן, ומציין שם לשער חמה"צ בסידור.

62) דא"ל לארכבי' אתרי רכשי (ע"ד כתובות נה, ב) דכל הטעם שמפקירו כיון שרוצה שיתקיים אצלו גם לאחר הפסח דהרי ביטול והפקר צ"ל בלב שלם כו".

ממלא; און די גמרא זאָגט „במאי קא מיפליג – מר סבר בירא דהפקרא הוא ומר סבר בירא דשותפי הוא". איז דער ראָגאַטשאַווער מבאר (אַז ביידע האַלטן אַז דער בור איז הפקר, נאָר): רב נחמן האַלט, אַז דער גדר פון הפקר איז אַז אַלע האָבן אין אים אַ זכות וחלק – אויך דער פאַר וועמען ער האָט געשעפּט די וואָסער, דערפאַר האָט ער דעם דין פון „בירא דשותפי הוא". רב ששת האַלט: הפקר מיינט אַז דאָס געהערט ניט צו קיינעם, ובמילא קען דער ממלא (זוכה) זיין פאַר זיך – עיי"ש – אָבער) ניט זוכה זיין די וואָסער פאַרן צווייטן און דערפאַר קען מען ניט רעכענען די אלפים אמה פונעם צווייטן, נאָר „כרגלי הממלא"⁵⁷.

און לויט ביידע סברות אין הפקר איז מובן בנדו"ד, כדלקמן.

ט. לויט דער סברא אַז הפקר פועל'ט אַז דאָס געהערט צו אַלעמען⁵⁸ איז מובן בפשטות פאַרוואָס מ'האָט ניט געוואָלט מפקיר זיין די שיריים הנ"ל – און מצד דעם זעלבן טעם ווי ביי מכירה צו אַ אינו יהודי – וואָרום דעמאָלט וואָלט דאָס באַלאַנגט צו אַלע גוים פון דער וועלט [ובפרט אַז בפשטות זיינען זיך אידן, וואָס אין רצונם בחמץ בפסח, מסלק פון באַקומען דעם זכות אין דעם

57) אבל להעיר שבגמרא שם (לט, ב) מסיים פלוגתא' הוא לא אם בירא דשותפא אלא דכולא עלמא בירא דהפקירא היא אלא הכא במגבי מציאה לחברי' כו' וכהפ"י בזה בפרשי' תוס' וכו'. וכן הוא להלכה במג"א א"ח סע"ז סק"ד ושו"ע אדה"ז שם ס"ח.

58) ולהעיר מ'ל' אדה"ז סת"ל"ז ס"א. שהרי יש לכל העולם הילוך בו כו' והגוים אינן מוחלי'ן. ובהל' גזילה וגניבה סוסי"ז.

נאָר דאָ זעט מען גודל ההשתדלות אין ענין החינוך, ניט נאָר אין עניני דאורייתא ודרכנו, אפילו אין א הידור מצוה, נאָר אויך אין מנהגים וענינים פון חסידים – און אז יעדער זאך זאל זיין לאמתתו.

און דאָס דארף מען טאן ניט נאָר דאָן ווען דאָס קומט אָן גרינג, נאָר אויך בשעת ס'איז פאַרבונדן מיט א תנועה וואָס לפי"ע המחנך איז עס אָן ענין פון מס"נ (מסירת הרצון). און ווי די כמה סיפורים וואָס מ'געפינט אויך בנוגע דעם חינוך פון כ"ק מרח אדמו"ר בעצמו.

וואָס דעמאָלט געוואוינט מען איין דעם קינד ניט נאָר „לשנות מדותיו ה-טבעיים“, נאָר אויך „טבעי מדותיו“⁶⁵.

און כאָטש דאָס איז א דרך אין חינוך וואָס מען דערציילט בנוגע יחידי סגולה – נשיאי ישראל, וויבאלד מ'האָט דאָס מגלה געווען יעדן איינעם, איז דאָס א הוראה פאַר יעדערן, און ווי ער זאָגט אין דער שיחה „אָט אזא חינוך דארפן מיר האָבן“ –

און דעם כח אויף דערויף האָט מען פון רבותינו נשיאינו וואָס בתר רישא גופא אזיל⁶⁶, צו גיין באורחותיהם ובדרכיהם אשר הורנו נס"ו.

(משיחת ש"פ בלק תשל"ג)

דעם אז די „צוקערקעס“ זאלן געהערן צו א אינו יהודי אָדער זיין הפקר זאל זיי זיין אייניקל (כ"ק אדמו"ר מהורש"ב) אויפגעסן און זיי זאלן ווערן דם ובשר כבשרו⁶³.

יא. פון כהנ"ל קומט אַרויס נאָך מער בהפלאה די הוראה אין גודל ההשתדלות ואופן החינוך:

וויבאלד אז די „צוקערקעס“ זיינען געווען ביים רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע אזוי טייער, אָז צוליב דעם האָט ער זיי געהאַלטן גאַנץ ביי זיך ברשותו – אפילו מוותר געווען אויף דעם עס זאל ווערן דם ובשר כבשרו – און ס'איז דערביי ניט דאָ קיין איסור זיי צו מפיקר זיין אָדער פאַרקויפן וכו' – האָט מען דאָך לכאורה בעסער געדאַרפט אים צוליב טאָן וואָלט ער זיי געהאַט תמיד (אויך נאָך פסח), דאָס וואָלט עס תמיד מזכיר און מעורר געווען אויף דער קדושה, כניסה לחדר וכו' – איי וואָס י"ל אָז – בפנימיותו – נעקרה הקדושה און לפי שעה איז דאָס געווען ברשות האינו יהודי וכו', איז ער דאָך געווען א קינד בן שלש⁶⁴ און ניט געוואוסט דער-פון וכו'.

63 בשו"ת ערוגת הבושם שם דאידי דחביבא הואיל והי' מונח על השלחן גבוה של מרו ז"ל נכון לקיים בו מצות שריפת חמץ כהאי דאמרינן בברכות לט. ב. .. כי הוי מתרמי להו ריפתא דערובא .. הואיל ואתעביד ב"י מצוה חדא נעביד ב"י מצוה אחריתא. אבל ראה שרית אבני זכרון שם אות ה' דלא מציו ענין בשריפת חמץ הואיל ואתעביד בה מצוה חדא כו' רק כהושענא דלא מידי דאכילה הוא (וראה לקמן ע' 183 ואילך).

64 ראה חנוך לנער ע' 8.

65 לקויד ח"א נו, א.

66 עירובין מא, א.

יו"ד שבת

א. דער תוכן פון א יארצייט פון יום
הסתלקות פון א צדיק, ווען עס זיינען
עולה „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר
עבד כל ימי חייו“, איז (פאר אונז)
בעיקר אויף צו מתבונן זיין זיך אין
„מעשיו ותורתו ועבודתו“ פון בעל
ההילולא, כדי ארויסצונעמען פון דעם
די הוראה אין חיי יום יום פאר יעדערן
פון ההולכים בעקבותיו אין מעשיו
ותורתו ועבודתו של האדם.²

ב. בסיום המאמר רעדט דער רבי
וועגן גודל ונחיצות ענין הזריות אין
עבודת ה' בקיום התורה והמצות, ווארום
„מי הוא היודע עתו וזמנו“, ווי ער זאגט
אין מדרש „אין אדם שליט לומר
המתינו לי עד שאעשה חשבונותי ועד
שאצוה לביתי“,

וואס מיט דעם ווערט ארויסגע-
בראכט, אז דער ענין הזריות בעבודת
ה' איז נישט נאר א פרט אין דער עבודה,
וכפשטות מחז"ל, „אין מחמיצין את
המצות“, נאר דאס איז נוגע צו כללות
העבודה, ער קען פארלירן די גאנצע
זאך. און די הוראה „אין אדם שליט
לומר כו“ איז בכל יום ורגע פון כל
משך ימי חייו עלי אדמות, מאה ועשרים
שנה.

און נאך מער שטייט ברמז אין מאמר
רז"ל הנ"ל „אין מחמיצין את המצות ..
אם באת מצוה לידך עשה אותה מיד“;
בשעת מלייגט אפ די מצוה, איז אג-
שטאט „ושמרתם את המצות“ — את
המצוות — ווערט דאס „חמץ“, היפך
המצוה.³

און אין תחילת המאמר רעדט ער אין

וויבאלד אז בא יעדער אידן איז
מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל
ימי חייו א ריבוי ענינים, ועאכ"כ בא א
נשיא ישראל, איז דעריבער נישט אלע-
מאל ברור וגלוי וואס עס איז די נקודה
עיקרית פון עבודתו וואס פון דעם דארף
מען ארויסנעמען די עיקר הוראה.
בנדר"ד אבער — דער יארצייט פון כ"ק
מור"ח אדמו"ר — האט מען דאך די
קלארע הוראה — די תורה (אויך פון
לשון הוראה)⁴ פון בעל ההילולא, דער
מאמר ד"ה באתי לגני וואס דער רבי
בעל ההילולא אליין האט ארויסגעגעבן

(1) אגה"ק סי' זך (קמו, א"ב), ושם מבואר שכן
הוא בשעת ההסתלקות, אבל מזה מובן שכי"ה גם
בנוגע ליום השנה, שהרי בכל שנה ושנה חוזרות
ונייערות האורות וההמשכות שבפעם הראשונה,
כידוע (ראה רמ"ז בספר תיקון שובבים הובא
ונתבאר בספר לב דוד (להחידא) פכ"ט). וראה
אגה"ק סי' יד (קכ, ב), בכל שנה ושנה יורד כו".
(2) ראה אגה"ק שם (קמו, ב): והארת אורות
עליונים אלו מאירה על כל תלמידיו שנעשו עובדי
ה' על ידי תורתו ועבודתו כו". וראה גם סי' כח שם
(קמח, א), שכל עמל האדם שעמלה נפשו בחייו
למעלה כו' מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה
למטה כו". וראה סידור שער הליג בעומר (דש, ב-
ג).

(3) זח"ג נג, ב.

(4) דב"ר פ"ט, ג.

(5) ראה גם לקושי ח"ו ע' 85.

(6) מכילתא ופרשי' בא יב, יו.

(7) ראה שם, בדרך שאין מחמיצין את המצה כד
אין מחמיצין את המצה אלא אם באת מצוה לידך
עשה אותה מיד.